

REGERINGSRÄTTENS DOM

Mål nr
3821-09
3822-09

meddelad i Stockholm den 17 mars 2010

KLAGANDE

Justitiekanslern
Box 2308
103 17 Stockholm

MOTPART

AB Svenska Bostäder

Ombud:

Chefsjurist Klas Heldesten
Jur. kand. Sarah Juhnell
AB Svenska bostäder
Box 95
162 12 Vällingby

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Stockholms dom den 12 maj 2009 i mål nr 8075-08 och 8077-08,
se bilaga

SAKEN

Tillstånd till allmän kameraövervakning

REGERINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Regeringsrätten upphäver kammarrättens avgörande och visar målen åter till
Kammarrätten i Stockholm för prövning i sak.

Dok.Id 87412

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Wallingatan 2

Telefon
08-561 676 00
E-post: regeringsratten@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-12:00
13:00-16:30

Mål nr
3821-09
3822-09

YRKANDEN M.M.

Justitiekanslern yrkar att Regeringsrätten upphäver kammarrättens dom och att målen återförvisas till kammarrätten för ny prövning. Justitiekanslern anför till stöd för sin talan bl.a. följande. Enligt 2 § 1 lagen (1998:150) om allmän kameraövervakning, LAK, avses med begreppet övervakningskamera TV-kameror, andra optisk-elektroniska instrument och därmed jämförbara utrustningar som är uppsatta så att de, utan att manövreras på platsen, kan användas för personövervakning och separata tekniska anordningar för att behandla eller bevara bilder som tas upp av sådana utrustningar. Av förarbetsuttalanden till bestämmelsen följer att manövrering förutsätter en fortlöpande hantering av kameran i fråga och att den omständigheten att kameran aktiveras inte i sig utgör manövrering i lagens mening. Med hänsyn till hur bildporttelefonerna fungerar rent tekniskt kan de inte anses manövrerade på platsen. De utgör därför sådana övervakningskameror som omfattas av LAK. Den omständigheten att lägenhetsinnehavaren inte själv har möjlighet att aktivera kameran i bildporttelefonerna innebär inte att dessa faller utanför tillämpningsområdet.

AB Svenska Bostäder (bolaget) bestrider bifall till överklagandet och yrkar i första hand att Regeringsrätten fastställer kammarrättens dom. För det fall Regeringsrätten skulle finna att LAK är tillämplig på de aktuella bildporttelefonerna yrkar bolaget i andra hand att Regeringsrätten, med ändring av kammarrättens dom, fastställer länsstyrelsens beslut den 12 mars 2008. Till stöd för sin talan anför bolaget bl.a. följande. LAK är inte tillämplig på bildporttelefonerna i första hand därför att det inte rör sig om en sådan personövervakning som avses i lagen, i andra hand på grund av att de ifrågasvarande kamerorna får anses vara manövrerade på platsen och i tredje hand på grund av att kamerorna är riktade mot en plats dit allmänheten inte har tillträde. – Av förarbetena till lagen framgår inte närmare vad som avses med personövervakning. Lagen synes ta sikte på situationer där övervakning sker på allmän plats genom en kamerautrustning av visst slag och där det för den övervakade är okänt vem som kan se det inspelade materialet. I målen föreligger inte en sådan situation. – En besökare som ringer på hos en lägenhetsinnehavare i syfte att komma i kontakt med denne kan inte anses

Mål nr
3821-09
3822-09

vara ”övervakad” genom att lägenhetsinnehavaren på en bildskärm i lägenheten kan se vem som söker honom eller henne. Lägenhetsinnehavaren är inte heller anonym för besökaren utan tvärtom den besökaren aktivt söker kontakt med. Detta innebär sammantaget att det inte är fråga om sådan personövervakning som avses i 2 § LAK. – Den tekniska utformningen av bildporttelefonen innebär att kameran för sin funktion förutsätter att den som har ett ärende i fastigheten aktivt startar kameran genom att ringa på en boendes ringklocka. Det är en väsentlig skillnad mellan att besökaren själv aktiverar kameran och sådana övervakningskameror som aktiveras exempelvis genom sensor- eller rörelsestyrning. Bildporttelefonen får anses vara ”manövrerad på platsen” och faller därmed utanför LAK:s tillämpningsområde. – Det utrymme där bildporttelefonen är uppsatt utgörs av respektive entrénisch inom två byggnader (flerfamiljshus) inom en enskild fastighet dit allmänheten inte har tillträde.

Justitiekanslern har i genmäle över bolagets yttrande anfört bl.a. följande. Det är i målet ostridigt att de nu aktuella kamerorna i bildporttelefonerna förmedlar bilder som möjliggör identifiering av personer. Bolaget har dessutom gjort gällande att syftet med användningen av bildporttelefonerna är just att en lägenhetsinnehavare ska kunna identifiera potentiella besökare visuellt. Mot bakgrund härav och med hänsyn till vad som framgår av förarbetena står det klart att kamerorna avser personövervakning och att de därför faller inom LAK:s tillämpningsområde. – Övervakningen avser de yttre entrénischerna i respektive port till två flerfamiljshus. Entrénischerna, som alltså utgör en del av respektive fastighets yttre fasad, är inte fysiskt avgränsade i förhållande till gångbanor eller andra angränsande områden. Det har inte heller förebringats någon utredning om att allmänhetens tillträde till dessa entrénischer skulle vara begränsat på något sätt. Entrénischerna utgör därför sådana platser dit allmänheten har tillträde. Tillstånd krävs därför för att bedriva kameraövervakning av dessa områden.

SKÄLEN FÖR REGERINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten har i den överklagade domen funnit att de bildporttelefoner som bolaget avser att installera inte omfattas av den definition av termen övervakningskamera som finns i 2 § 1 LAK. Bildporttelefonerna skulle därmed inte vara tillståndspliktiga.

De aktuella bildporttelefonerna består av en porttelefonienhet med kamera för bildpresentation på en dataskärm. Kameran ska vara monterad utomhus ovanför knappsetsen till porttelefonienheten och ska övervaka entrénisichen till huset. Dataskärmen ska vara placerad i hallen i respektive hyresgästs lägenhet. Bildporttelefonkameran aktiveras när någon ringer på hos en hyresgäst. Bild från kameran visas endast på den dataskärm hos den hyresgäst som blivit påringd och först när han eller hon har svarat på påringningen. Kameraaktiveringen avslutas direkt om hyresgästen väljer att öppna porten, lägga på telefonluren eller klicka på ”lägg på” på dataskärmen. Om hyresgästen inte gör något av dessa val avslutas kameraaktiveringen automatiskt efter 40 sekunder. Det går inte att aktivera kameran från lägenheten, utan den kan endast aktiveras genom att någon ringer på vid porten. I systemet ingår även en mikrofon som medger avlyssning i samband med påringning. Avlyssning sker dock först när hyresgästen svarat.

Övervakningskamera

Med övervakningskameror avses enligt 2 § 1 LAK TV-kameror, andra optisk-elektroniska instrument och därmed jämförbara utrustningar som är uppsatta så att de utan att manövreras på platsen kan användas för personövervakning och separata tekniska anordningar för att behandla eller bevara bilder som tas upp av sådana utrustningar.

Den i definitionen centrala formuleringen ”utan att manövreras på platsen kan användas för personövervakning” har varit oförändrad sedan bestämmelser om övervakningskameror infördes (se 1 § lagen [1977:209] om TV-övervakning och 1 § lagen [1990:484] om övervakningskameror m.m.).

Mål nr
3821-09
3822-09

Av förarbetena till dessa två lagar framgår (JuU 1976/77:14 s. 7 och prop. 1989/90:119 s. 40) att med ”manövreras” menas en mera fortlöpande hantering av kameran; enbart att någon sätter kameran i funktion innebär inte att den manövreras. Att kameran fungerar med inbyggd automatik innebär inte heller att den manövreras. Den nu gällande lagen innebär ingen ändring i detta hänseende (prop. 1997/98:64 s. 52).

Av utredningen framgår att kameran endast ska kunna aktiveras genom påringning från entrénischen, dvs. från den plats där den enligt ansökan ska sättas upp. Någon ytterligare, mera fortlöpande, hantering av kameran kommer därefter inte att ske från denna plats, utan det är lägenhetsinnehavaren som kommer att råda över det fortsatta handhavandet av kameran. Regeringsrätten finner mot denna bakgrund att bildporttelefonen inte kan anses manövrerad på platsen.

Vad gäller det andra ledet i definitionen av övervakningskamera – att utrustningen kan användas för personövervakning – framgår av förarbetena att det fordras att bilden kan medge identifiering av personer (prop. 1989/90:119 s. 40).

Bildporttelefonikamerorna ska vara placerade utomhus i respektive fastighets entrénisch. Syftet med kamerorna är att en lägenhetsinnehavare ska kunna kontrollera vem det är som söker honom eller henne. Det är i målet ostridigt att en lägenhetsinnehavare genom de bilder som kameran ska vidarebefordra till dataskärmen i lägenheten kan identifiera vem det är som befinner sig i entrénischen. Kamerorna kan därför enligt Regeringsrättens mening användas för personövervakning.

De aktuella bildporttelefonerna får med hänsyn till det anförda anses omfattade av definitionen i 2 § 1 LAK. Det krävs därför tillstånd för att sätta upp dem, om de riktas mot en plats dit allmänheten har tillträde.

Mål nr
3821-09
3822-09

Plats dit allmänheten har tillträde

Av 5 § LAK framgår att det, med vissa undantag som inte är aktuella i förevarande mål, krävs tillstånd till allmän kameraövervakning för att en övervakningskamera ska få vara uppsatt så att den kan riktas mot en plats dit allmänheten har tillträde.

Med uttrycket ”plats dit allmänheten har tillträde” avses enligt förarbetena platser där människor kan tänkas uppehålla sig och som inte är enskilda. Det tillståndspliktiga området omfattar dock inte bara platser som allmänheten brukar frekventera utan även områden som allmänheten över huvud taget har tillträde till. Som exempel på platser dit allmänheten inte har tillträde nämns gemensamma utrymmen i flerfamiljshus. Däremot anses utrymmen i t.ex. affärer, varuhus, banker utgöra platser dit allmänheten har tillträde, såvida fråga inte är om utrymmen för personal, lagring av varor, kontor, underhåll, drift m.m. (prop. 1989/90:119 s. 17 och 44, prop. 1997/98:64 s. 54). Uttrycket ska tolkas vitt (RÅ 2000 ref. 52).

Bildporttelefonerna är tänkta att placeras utanför ytterporten i respektive entrénisch till två flerfamiljshus. Bolaget har gjort gällande att allmänheten inte har tillträde till fastigheterna eller utrymmena där kamerorna ska vara uppsatta. Såvitt framgår av utredningen finns det inte någon anordning, t.ex. en låst grind eller liknande, som rent fysiskt hindrar någon från att ta sig fram till entrénischerna. Som Justitiekanslern påpekat finns det inte heller någon utredning om att allmänhetens tillträde till de aktuella entrénischerna skulle vara begränsat på något sätt. Mot denna bakgrund anser Regeringsrätten att entrénischerna utgör en plats dit allmänheten har tillträde.

Tillståndsplikt

Till följd av att övervakningskamerorna riktas mot en plats dit allmänheten har tillträde är bildporttelefonerna tillståndspliktiga. Kammarrätten skulle därför inte ha avvisat bolagets ansökan utan borde ha prövat dess överklagande i sak. Målen

Mål nr
3821-09
3822-09

ska därför återförvisas till kammarrätten för prövning i sak av länsrättens dom att avslå AB Svenska Bostäders ansökan om tillstånd till kameraövervakning.

Susanne Billum

Karin Almgren

Peter Kindlund

Henrik Jermsten

Olle Stenman

Stefan Axelsson
Föredragande regeringsrätts-
sekreterare

Avd. II

Föredraget 2010-02-24